

Nr 309.

Av herr **Hage**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av en tillförlitlig fortlöpande produktionsprisstatistik för olika slag av livsförnödenheter.

Det har blivit allt mera klarlagt under de senaste tiderna, att staten till grundval för sin lagstiftning på olika områden är i mycket stort behov av det underlag för bedömande av olika sidor i samhällslivet, som finnes att hämta ur statistiken. Såväl då det gällt att avgöra frågor om skattelagstiftning som bedömande av lönefrågor ävensom vid bedömande av sociala spörsmål, som sammanhänga speciellt med de mindre inkomsttagarnas ekonomiska förhållanden, har denna statistik en oerhört stor betydelse. Staten har också på grund därutav på ett flertal områden åstadkommit undersökningar av statistisk art i en sådan omfattning, att statistiken svällt ut till en omfattning, som man förut knappast kunnat tro. Ja, på vissa områden ha kanske till och med alltför mycket kostnader och arbete nedlagts på detta område för att framproducera sådan statistik, som haft mindre betydelse för det allmänna.

Emellertid finnes det ett område, där dock statistiken ännu icke utvecklats på ett sådant sätt, att man kan säga, att den tillfredsställer de krav, som man anser sig böra ställa på densamma. Vi sakna nämligen i mycket stor utsträckning en *produktionsprisstatistik*, vilket är så mycket mera beklagligt, som fastsläendet av vad olika produkter betinga i skäligt produktionspris är mycket viktigt och betydelsefullt, t. ex. vid avgörandet av frågor om krav, som framkomma och framkommit på statskydd för den eller den produktionsverksamheten, men kanske ännu mera vid bedömandet av frågor, rörande huruvida producenter, mellanhänder eller minuthandlare taga för mycket betalt av konsumenterna.

På ett område har dock gjorts en liten början till åstadkommande

av en sådan produktionsprisstatistik. Lanbruksstyrelsen har nämligen, enligt vad som framkommit av pressen, för någon tid sedan tillkallat vissa sakkunniga för åstadkommande av utredningen för klarläggande av jordbrukets produktionskostnader under en viss bestämd period. En sådan utredning, som väl torde delvis komma att grunda sig på en organiserad bokföring från jordbrukarens sida, måste enligt vårt förmenande hälsas med synnerlig tillfredsställelse, för såvitt det kan antagas, att den verkligen kommer att resultera i en tillförlitlig statistik, grundad på faktiska och opartiskt gjorda utredningar.

Det skulle enligt vår mening vara synnerligen lyckligt, om en sådan utredningsverksamhet skulle kunna utsträckas även till andra områden för att klarlägga, dels vad produktions- och distributionskostnaden nu verkligen belöpa sig till, dels också vad som kan anses utgöra skälig produktionskostnad inklusive distributionskostnad för olika slag av förnödenhetsvaror. Härvid bör dock naturligtvis produktionspriset beräknas under sådana betingelser, som skapas vid en ekonomiskt väl avvägd produktion, bedriven i stor skala samt distributionskostnaderna uppskattas till sådana belopp, som kunna uppstå vid en förnuftigt lagd distribution, koncentrerad till ett färre antal distributions- och försäljningsorgan, än vad som nu är brukligt, då minuthandlarnes antal är flera gånger större än vad som är behövt och nödvändigt.

En sådan utredning skulle säkerligen — vare sig resultatet skulle framläggas som officiell statistik eller behandlas på annat sätt — ha en synnerligen stor betydelse, då man skulle kunna på grundvalen av dessa siffror, i den mån de kunde göras verkligt tillförlitliga, grunda ett bedömande av vad som vore oskälig prisförhöjning på våra livsmedel och förnödenheter i allmänhet. På grundvalen av dessa beräkningar skulle sedan staten kunna motivera ett ingripande mot oskälig prisstegring. Detta ingripande skulle då kunna ske, vare sig prisförhöjningen hade sitt upphov hos producenten eller berodde på mellanhandens profitbegär, vilket senare ofta torde vara fallet, som framgår av de uppgifter, vilka under senare tid förekommit i pressen, då det omnämndes, att ett flertal jordbruksprodukter hos producenten nedgått i pris, utan att detta kommit till synes i minuthandeln.

Det torde kunna antagas, att redan förut vissa utredningar om produktionskostnaden för vissa varor finnas för föregående tider, utarbetade speciellt i sådana utredningsberedningar, som haft eller ha till uppgift att behandla frågan om tullskydds nödvändighet för olika slag av förnö-

denheter. Om man kunde insamla från dessa kommittéer det material, som finnes i nämnda avseenden, skulle man på den vägen kunna åstadkomma en första början till att samla material för denna utredning. Sedermera skulle man då fortgå på den inslagna vägen genom att inhämta upplysningar från olika slag av näringsidkare, avgivna på heder och samvete. Samtidigt torde det ock bli nödvändigt att få taga del av dessas bokföring, undersöka vinstavkastningen, utdelningen, fondering av vinst m. m., som kunde ha betydelse för bedömande av frågan, vilket allt kunde ske genom edsvurna legitimerade bokförare eller på annat lämpligt sätt. Vid denna utredning borde man vidare ordna utredningsarbetet på det sättet, att man sökte klarlägga kostnaderna för de olika facerna i tillverkningen från råvarans tillkomst ända fram till dess den slutligen når konsumenten. Det skulle då bli nödvändigt att beräkna arbetslönernas kostnad i olika tillverkningsfacer, transportkostnader, distributionskostnader, allmänna eller administrationskostnader, mellanhandskostnader m. m. sådant, På detta sätt skulle man så småningom kunna konstruera upp en beskrivning å de skäliga kostnader, som borde läggas på en vara ända fram till konsumenten.

Vi inse visserligen, att dessa kostnader i vissa fall skulle kunna komma att ställa sig mycket olika även för samma vara, beroende på de lokala och andra betingelser, som legat till grund för varans tillkomst. Ävenså förstå vi också, att det måste bliva ett mycket delikat och ansvarskrävande arbete att fastslå de skäliga kostnaderna på grundvalen av en massa olika uppgifter, bokföring med mera, som måste hämtas från producenterna, i vars intresse det givetvis skulle ligga att framställa dessa uppgifter på sådant sätt, att de bleve till största möjliga fördel för dem. Men vi tro likväl, att man bör kunna åstadkomma åtminstone någorlunda tillförlitliga siffror på detta område, isynnerhet som åtminstone ur bokföringen för respektive produktionsgrenar bör kunna hämtas tillförlitliga grunduppgifter, om nämnda bokförings siffror behandlas på ett korrekt sätt. För övrigt har man ju redan slagit in på denna väg, när det gällt att bedöma de skäliga produktionskostnaderna för vår sockerproduktion.

Det torde icke vara nödvändigt att här närmare ingå i detalj på huru en sådan utredning lämpligen bör läggas. Emellertid är det väl antagligt, att, om en sådan statistik skall åstadkommas, måste den bli fortlöpande från år till år, så att man ständigt har någorlunda tillförlitliga siffror vid varje tidpunkt för bedömandet av vad som kan anses vara

skälig tillverkningskostnad för varje slag av livsförnödenheter, eller åtminstone för det mindre antal varuslag, som kunna anses som de vilka ovillkorligen ingå med betydligare kvantiteter i konsumtionen hos en familj, där endast det allra nödvändigaste konsumeras. På grundvalen av dessa siffror kunde sedermera ett på vederhäftiga och autentiska siffror grundat inskridande ske mot prisdyrning till skyddande av de stora konsumentklasser, som nu på ett otillbörligt sätt utsugas på grund av frånvaron av en tillfredsställande lagstiftning mot prissocker. Vi förbise härvid icke det faktum, att under kristiden existerat och fortfarande existerar en prissockerlag. Men vi göra därvidlag gällande, att denna lag icke kan bliva sådan den borde vara, dels av den anledningen, att den endast riktar sig mot sådan presstegring, som är i *högsta grad* oskälig, och dels av den orsaken, att tillförlitliga siffror för bedömande av vad som är oskälig prisstegring i allmänhet saknas.

I det sammanhanget våga vi göra gällande, att en prisreglerande lagstiftning i lika hög grad är motiverad, sedan man kommit över den egentliga kristiden. Prisstegringen fortsätter nämligen som bekant på ett flertal områden, och därför vore det av oerhörd vikt, om man kunde åstadkomma en lagstiftning på detta område, grundad på tillförlitliga kostnadsberäkningar och i övrigt lagd på ett lämpligt sätt. De siffror, som visa de vinster, som åtnjutits av ett flertal produktionsföretag här i landet, demonstrera på ett i ögonen trädande sätt, huru som sådana företag kunna på ett oskäligt sätt kasta på producenterna kostnader, som äro ur föregående synpunkter sett fullständigt orimliga.

Hänvisande till vad här ovan anförts, hemställes alltså,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en utredning, huruvida och på vilket sätt åtgärder kunna vidtagas för åstadkommande av en tillförlitlig och fortlöpande produktionsprisstatistik för bedömande av vad som är skälig produktionsdistributions- och försäljningspris för olika slag av livsförnödenheter, och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 1 februari 1920.

Ernst Hage.